

UOT 94 (479.24)

**"YENİDƏNQURMA" KAMPANİYASI VƏ AZƏRBAYCAN SSR-DƏ
ONUN İLK NƏTİCƏLƏRİ****Rübabə Y.ƏZİZOVA ***

Məqalədə göstərilir ki, SSRİ-də M.Qorbaçovun hakimiyyətə gəlməsindən sonra Azərbaycan SSR-də iqtisadi-siyasi və mənəvi həyat sahələrində durğunluq, böhranqabağı vəziyyət yaranmışdı. Azərbaycan SSR "Yenidənqurma" kampaniyasının gedişində müxtəlif ictimai-siyasi və iqtisadi təsirlərə məruz qaldı. "Yenidənqurma"nın ilk mərhələsində Azərbaycan SSR-də respublika rəhbərliyinin ətalətli mövqeyi, səhlənkar seyrçiliyi və digər amillər respublikada böhranqabağı vəziyyəti daha da ağırlaşdırdı.

Açar sözlər: Azərbaycan, "Yenidənqurma", durğunluq, böhran

Giriş. SSRİ-nin dağılması ilə əlaqədar bir çox monoqrafiyalar, tədqiqat əsərləri yazılsa da yeni faktların üzə çıxması, onlardan tarixi tədqiqatlarda istifadə edilməsi Sovet imperiyasının süqutu ərəfəsində Azərbaycan SSR-də "yenidənqurma kampaniyasının" nəticələrinin təhlilini hər zaman aktual edir. SSRİ-nin süqutu ərəfəsində ölkə, o cümlədən Azərbaycan SSR-də gedən proseslər, siyasi oyunlar və onların "pərdəarxası məqamları" xalqımız üçün prinsipial olan bəzi məsələlərə aydınlıq gətirməyə kömək edə bilər. Bu baxımdan məqalədə məhz o illərin müəyyən hadisələri və onların indiki vəziyyətlə bağlılığı məsələlərinə aydınlıq gətirməyə çalışmışıq.

"Yenidənqurma" kampaniyasının başlanması və respublika rəhbərliyinin mövqeyi. 1991-ci ilin oktyabrın 18-də xalqımız öz tarixinə ən parlaq səhifələrdən birini yazdı. 1920-ci ildə AXC-nin süqutundan sonra tale bizə yenidən dövlət müstəqilliyini bərpa etmək fürsəti verdi [6, 1]. 1985-ci ildə cəmi 3 il ərzində 3 dəfə SSRİ adlanan Sovet imperiyasında dövlət başçısının dəyişməsindən sonra Mixail Qorbaçovun Sov.İKP MK-nın Baş katibi olması [10, 62] ilk baxışda yeni, yaxud ziddiyyətli heç nə vəd etməsə də, amma tezliklə nəinki ittifaq, həm də dünya miqyasında ciddi sosial-iqtisadi, bir qədər sonra isə siyasi dəyişikliklərin başlanğıcı oldu. Bu, eyni zamanda, Azərbaycanı müstəqilliyə aparan yolun son mərhələsinin əvvəli oldu [4, 191].

* Sumqayıt Dövlət Universiteti, dissertant; ezizova-r@mail.ru; ORCID ID 0000-0001-7236-8726

Bu vaxta kimi ittifaqda gedən bütün iqtisadi və siyasi proseslərin təsir dairəsində olan Azərbaycan SSR-də siyasi-iqtisadi sahələrdə və mənəvi həyatda durğunluq, böhranqabağı vəziyyət yaranmışdı. Əksər istehsal sahələrində inkişaf dayanmış, əməyin məhsuldarlığı və istehsalın səmərəliliyi aşağı düşmüşdü. Hakim kommunist ideologiyasının on illərlə, “vahid sovet xalqı”, “xalqların sarsılmaz ittifaqı” kimi qələmə verdiyi SSRİ-də get-gedə güclənən və indi özünü açıqca büruzə verən milli özünüdərək prosesi imperiyanın yaxın vaxtlarda süqutuna gətirib çıxaracaq proseslərin sosial-siyasi səbəbləri idi.

80-ci illərin ortalarındakı iqtisadi sistemin iflasının başlıca səbəbi ideallaşdırılan planlı sosialist təsərrüfatının səmərəsizliyi, insanlar arasında sosialist ictimai mülkiyyətinə etinasızlığın olması, yaxud heç olmazsa, artıq dünya təcrübəsində mövcud olan Yuqoslaviya və Çin iqtisad inkişaf modellərindən istifadə olunmaması idi. Xammal mənbələrinin və qiymətli təbii sərvətlərin böyük hissəsinin yerləşdiyi milli respublikaların iqtisadi istismarının gücləndirilməsi də vəziyyəti xilas etmək dərəcəsinə deyildi.

Yeni sovet liderinin 6 ildən bir qədər çox müddətdə gördüyü işlər, apardığı siyasət “yenidənqurma” adı aldı. O hadisələrdən artıq 35 ildən çox vaxt keçir. Bu illər politoloqlar, tarixçilər, iqtisadçılar tərəfindən birmənalı şəkildə qiymətləndirilmir. Mütəxəssislər bu illəri şərti olaraq 3 mərhələyə bölürlər: 1)1985, aprel - 1987, yanvar, 2) 1987, yanvar – 1989, iyun, 3) 1989, iyun – 1991, dekabr. Azərbaycan SSR hər üç mərhələnin gedişində müxtəlif ictimai-siyasi və iqtisadi təsirlərə məruz qaldı [7, 5]. Bu müddətdə baş vermiş bütün siyasi-iqtisadi islahatlardan və dəyişikliklərdən ən çox zərər çəkən də elə Azərbaycan SSR oldu.

Mövcud siyasi-iqtisadi sistemdəki ziddiyyət və nöqsanların etiraf edilməsi, problemləri aradan qaldırmaq üçün sonadək düşünüüb əsaslandırılmamış, əsasən təbliğat xarakteri daşıyan inzibati kampaniyalara start verilməsi ilə xarakterizə edilən “yenidənqurma”nın ilk mərhələsi Azərbaycan SSR üçün çox uğursuz keçdi. Kölgə iqtisadiyyatı ilə mübarizə, korrupsiyaya qarşı barışmaz mövqe, müəssisələrdə məhsulun dövlət qəbulu formasının tətbiqi bəzi hallarda ənənəvi, bəzən isə yeni proseslər olsa da, son nəticədə, demək olar ki, heç nə dəyişmədi.

Qeyd etmək lazımdır ki, Heydər Əliyev kimi görkəmli siyasətçi və dövlət xadimindən sonra Kamran Bağirovun Azərbaycan SSR-yə rəhbərlik etməsi respublika daxilində ilk olaraq onun siyasi rəqiblərini, əhalinin əksəriyyətini təəccübləndirsə də, bu fakt ən çox mərkəzi qane edirdi [9]. Əvvəlki hakimiyyət dövründən, siyasi sələfindən fərqli olaraq, insanlarla ünsiyyətdən qaçması, yerlərdə kollektivlərdə, rayonlarda, demək olar ki, görünməməsi, sakit həyat və iş tərzinə daha çox üstünlük verən yeni respublika lideri əvvəllər mərkəzlə heç bir əlaqəsinin olmaması, münasibətlər qurmaması ilə seçilirdi. Kamran Bağirov mülayimliliyi, itaətkarlığı, əsas vəzifəsinin Moskvanın bütün tapşırıqlarını muzakirəsiz və iradsız icra etməsi, habelə digər adi iş keyfiyyətləri ilə tanınırdı. Onun 1988-ci ildə hakimiyyətdən getməsinə qədərki bütün fəaliyyəti dövründə

ciddi addımlar atılmadı və qərarlar qəbul edilmədi. Qeyd etdiyimiz kimi, “yenidənqurma”nın ilk mərhələsində mərkəzi partiya və dövləti idarəçilik strukturlarında ciddi kadr dəyişiklikləri getdiyi halda, respublikada bu sahədə vəziyyət, demək olar ki, dəyişməz qalmışdı. Respublika rəhbərinin bu cür, yumşaq desək, səriştəsizliyi, qətiyyətsizliyi hadisələrin axarında çətin anlarda yeganə düzgün çıxış yolunu tapmaq və qərarlar qəbul etmək kimi işgüzar keyfiyyətlərdən uzaq saxlamışdı. Bütün bunlar “Yenidənqurma”nın ilk dövrdə törətdiyi çətinliklər, yaratdığı problemlər baxımından ciddi narahatlığa gətirib çıxarmasa da, sonrakı iki mərhələdə respublika rəhbərinin bu keyfiyyətləri bir-birinin ardınca çıxılmaz vəziyyətlər yaratdı.

Böhranın ilk təzahürləri və buraxılmış imkanlar. “Yenidənqurma”nın ilk mərhələsində Azərbaycan SSR-də respublika rəhbərliyinin ətalətli mövqeyi, səhlənkər seyrçiliyi və digər amillər buna gətirib çıxardı ki, yenidən başlanmış iqtisadi-siyasi islahatların verdiyi imkanlardan belə lazımı qədər faydalanmaq mümkün olmadı.

Məsələn, Azərbaycan SSR-də “Yenidənqurma”nın ilk mərhələsinin ilk ağır zərəri aqrar bölmənin ən gəlirli üç sahəsindən biri olan üzümçülük təsərrüfatlarına dəymişdi [5]. Mixail Qorbaçovun başladığı alkoqollu içkilərə qarşı mübarizə kampaniyasının zərbəsindən daha çox zərər görmüş Azərbaycan SSR-də təkcə aqrar sektorda yox, bütövlükdə iqtisadiyyatdakı ciddi zərərli nəticələri 35 ildən də artıq vaxt keçməsinə baxmayaraq, tam təhlil olunmamışdır. Kampaniyasının iqtisadi və siyasi nəticələri tam araşdırılıb layiqli qiymətini almamışdır.

Qeyd etməliyik ki, Sovet hakimiyyəti dövründə ayrı-ayrı vaxtlarda alkoqollu içkilərin qadağa kampaniyaları bir neçə dəfə həyata keçirilsə də, indiki qədər siyasiləşməmiş, milyard manatlarla iqtisadi zərər bahasına başa gəlməmişdi. Halbuki həmin vəziyyətdə respublika rəhbərliyi ən azı Moskva qarşısında müəyyən təşəbbüslərlə çıxış edə, kampaniyanın nəticələrinin zərərli təsirini azalda bilərdi. Məsələn, təsərrüfatlarda süfrə sortlarının tədricən genişləndirilməsi, şərab məhsullarının istehsalı üzərində ciddi nəzarətin təşkilini, hazır məhsulun, o cümlədən qurudulmuş üzüm məhsulunun böyük tələbat olduğu xarici bazarlara ixracının təşkilini və digər təklifləri, təşəbbüsləri irəli sürə bilərdi. SSRİ-nin əsas üzümçülük respublikası olan Azərbaycanda 1985-ci ilə nisbətən 1990-cı ildə üzüm bağlarının sahəsi 107 min hektar azaldı (demək olar ki, ümumi sahəsinin 40%-i məhv edildi). Halbuki respublikada bu qədər üzüm sahələrinin artırılması üçün milyonlarla manat vəsait və 15 il vaxt sərf edilmişdi. Nəticədə respublikaya 4 milyard manatdan çox ziyan dəymişdi [3, 3].

Ümumilikdə, İttifaqın digər respublikalarında artıq planlı təsərrüfatın qüsurlyu nəticələri, milli münasibətlərdəki həllini tapmamış problemlər, Ukrayna, Qazaxıstan respublikalarının ittifaq büdcəsinə daha çox fayda vermələri əvəzində onlara ittifaq büdcəsindən ayırmaların azlığı, habelə buna bənzər, indiyə qədər haqqında düşünülməsinə ehtiyat edilən sosial-iqtisadi, siyasi problemlərin səsləndirilməsi, mətbuat vasitəsilə ziyalıların iştirakı ilə müzakirə-

lərinin aparılması artıq adi hala çevrilmişdi.

“Yenidənqurma” kampaniyasının əvvəllərindən başlayaraq partiya-sovet idarəçilik orqanlarının qəbul etdiyi sənədlərin, respublika mətbuatında dərc edilən yazıların məzmununun nəzərdən keçirilməsi iki fərqli mənzərəni görməyə imkan verir.

Azərbaycan KP-nın iki qurultayının, MK-nın bir neçə plenumlarının materiallarının məzmununda baş vermiş siyasi dəyişikliyin iqtisadi islahatların bəyənilməsi, icrasına başlanılması ilə xarakterik olan mədhnamələrin söylənilməsinin şahidi oluruq. Fəaliyyətindən, başqa sözlə desək, fəaliyyətsizliyindən bəhs etdiyimiz o vaxtkı respublika rəhbərliyinin mərkəzdən səsəndirilən, ünvanlanan bütün çağırışları rəhbər tutaraq, üzüm plantasiyalarının kütləvi şəkildə məhv edilməsində olduğu kimi, respublikanın sosial-iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına xidmət göstərəcək konkret təklif və təşəbbüslərlə çıxış edə bilməməsi, buna cəsaretinin çatmaması ən azı təəssüf doğuracaq hal idi.

Respublika rəhbərliyi və rəsmilərinin mövqeyindən fərqli olaraq ziyalılarımız yeni siyasi dəyişikliklərin verdiyi imkanlardan çətinliklə də olsa, yararlanmağa çalışır, senzuranın hələ də qalan əvvəlki sərt tələblərinin törətdiyi çətinlikləri aşaraq bəzi qəzetlərdəki məqalələr vasitəsilə müəyyən fikirlər səsəndirirdilər [8, 8]. Təbii ki, bu yazılarda bir çox problemlər öz əksini tapmışdır: mərkəz və respublika arasında iqtisadi büdcədən ayırmalara gəldikdə dotasiya ilə yaşayan Ermənistan SSR-dən geridə qalmağımız, idarəetmədəki çətinliklər, bürokratik idarəetmə aparatının həddən ziyadə çoxluğu, ideoloji xarakterli nəşrləri, xalq təsərrüfatının digər vacib sahələrində istifadə olunma biləcək milyon manatlarla vəsaitin lüzumsuz sahələrə sərf olunması, yeni müasir avadanlıq və texnologiyalara ehtiyac, istehsal proseslərinin mexanikləşdirilməsi və avtomatlaşdırılması, respublika sənaye potensialının əsasən məhsulun ilkin emalı ilə bağlı olması, regionların inkişafındakı qeyri-bərabərlik və s. problemlərin bir hissəsi idi.

Qeyd etdiyimiz kimi, ölkədə başlanmış siyasi dəyişiklik iqtisadi islahatların elan edilməsinin yaratdığı fürsətdən, konkret olaraq sadaladığımız problemlərin heç olmazsa, bir hissəsinin həlli məqsədilə istifadə etmək üçün ən azı təşəbbüs göstərmək mümkün idi. Çünki həmin vaxt ittifaqa daxil olan respublikaların çoxu xarakterik, vacib olan bu və ya digər problemlərin həlli üçün mərkəz qarşısında məsələ qaldırır, bəzi nəticələr əldə edə bilirdilər.

Beləliklə, yaranmış ictimai-siyasi şəraitdə respublikanın on illərlə mövcud olmuş problemlərinin səsəndirilməsi, həllinə təşəbbüs göstərilməsi sahəsində respublika rəsmilərinin və ictimaiyyət mövqeyi arasında müqayisələrin aparılması göstərirdi ki, birinci tərəfin gözləmə və passiv mövqeyindən fərqli olaraq ikinci tərəf müəyyən qədər fəal idi. Bu cür vəziyyət birinci tərəfin imkanları və rəsmi səlahiyyətlərindən istifadə edə bilməsində ləngliyi, bəlkə bunu istəməməsi qarşılığında, ikinci tərəfin məqsəd və niyyətlərinin milli maraqlara xidmət etməyə yönəlməsinə baxmayaraq, bunların icrası üçün rəsmi səlahiyyətlərə malik olmaması kimi təzadlı mənzərə yaradırdı.

Alim və ziyalılarımız sadaladığımız problemlərin yalnız bir qismini görür, ya da onlardan bəhs edirdi. Bu problemlər ən çox ekoloji, təhsil, demokratiya, məişət, elm və digər sahələrlə bağlı olurdu.

Sosial problemlər, ekoloji vəziyyət və digər məsələlər. O illərdə mətbuatda, rəsmi toplantılarda tez-tez səsləndirilən məsələlərdən biri respublikanın bəzi yerlərində, ekoloji vəziyyətlə bağlı idi [1]. Doğrudur, Sumqayıt və Qəbələ şəhərlərindəki ekoloji durumla bağlı müəyyən söz-söhbətlər əhali arasında çoxdan bəri gəzib dolaşsa da, amma mətbuat səhifələrində, müxtəlif elmi toplantılarda bu haqda ilk dəfə idi ki, geniş diskussiyalar aparılırdı. Bu müzakirələrin gedişində məsələ ilə bağlı bəzi yeni cəhətlər ortaya çıxmışdı.

50-ci illərdən başlayaraq yeni sənaye şəhəri kimi Sumqayıt şəhərində, özü də respublika paytaxtının 20-30-cu kilometrliyində olduqca zərərli kimyəvi məhsullar istehsal edən onlarla zavodun tikilməsi onillərlə gəlirli istehsal, ixrac məhsulları istehsal edən vacib sənaye obyektləri kimi təbliğ edilmişdi. Lakin sonrakı illərdə şəhərdəki müəssisələrin insanların sağlamlığına nə dərəcədə zərərli təsir göstərdiyini sübut etdikcə həmin müəssisələrin məhz bu şəhərdə inşa olunması ətrafında bəzi yeni faktlar ortaya çıxmışdı.

İctimai müzakirələrin aparıldığı başqa bir mövzu Azərbaycan xalqının keçmiş tarixi ilə bağlı məsələlər idi. Bu mövzularda rəsmən qəbul olunmuş mövqedən fərqli fikir bildirməyə cəsarət edənlərin cəmiyyətdə təqib olunması, hətta “millətçi” damğası ilə damğalanması “təşkil olunurdu”. 80-ci illərin ortalarından başlayaraq ictimaiyyət arasında, elmi səviyyədə milli tarix və milli düşüncə mövzularında geniş müzakirələrin güclənməsinin həm siyasi, həm də elmi əhəmiyyəti böyük idi. Bu illərdə ictimai müzakirələrin genişləndiyi başqa bir məsələ Azərbaycan dilinin statusu və cəmiyyətdə işlənilmə dərəcəsinə münasibət idi. 1978-ci ildə qəbul edilmiş növbəti Azərbaycan SSR Konstitusiyasında Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə “Azərbaycanda dövlət dilləri rus və Azərbaycan dilləridir” ifadəsinin ilk dəfə öz əksini tapmasına baxmayaraq [2] bu heç də dövlət dili məsələsi ilə bağlı bütün problemlərin sonadək həlli demək deyildi. Sırr deyil ki, respublikada yüksəliş, milli intibah dövrü kimi qəbul edilən 70-ci illərdə, eləcə də 80-cı illərin ilk yarısında Bakı şəhərində bütün nazirlik və baş idarələrdə iclaslar, dəftərxana işləri rus dilində aparılırdı. Azərbaycan KP MK-nın ənənəvi olaraq təyin edilən ikinci katibi vəzifəsindən başlamış əksər idarələrdə rusların eyni vaxtda ermənilərin aparıcı vəzifələrə təyin olunması, onların iştirakı ilə keçirilən toplantıların bir qayda olaraq rus dilində keçirilməsi Azərbaycan dilinin dövlət dili statusunun pozulması demək idi. Bu baxımdan, yenidənqurmanın əvvəllərindən başlayaraq bu vəziyyətin ictimai müzakirələrdə tez-tez səslənməsi müsbət hal idi.

Bakı, Sumqayıt və Gəncə şəhərləri istisna olmaqla, şəhərlərin görkəmi, abadlaşdırılmasındakı gerilik şəhər və kənd həyat tərzi, məişəti arasındakı ciddi fərqlər, habelə bu sıradan olan onlarla problemin müzakirəyə çıxarılması, əvvəlki işlərdən fərqli olaraq onların səsləndirilməsi ən azı respublika hökumətinin diqqətini bu məsələlərə cəlb edib, zəruri tədbirlərin görülməsini sürətlən-

dirməli idi. Lakin bunların heç biri baş vermədi.

Respublika rəhbərliyinin səriştəsiz fəaliyyəti, gözləmə mövqeyi, ictimai müzakirələrdə qabardılan problemlərin həlli yolu ilə əlaqədar proqramlar hazırlayıb mərkəz qarşısında təkliflərlə çıxış etməməsi “yenidənqurmanın” verdiyi cüzi imkanların boş buraxılması demək idi. Qeyd etməliyik ki, o illərdəki müzakirələrdə bəhs etdiyimiz idarəçilik, istehsal və digər islahatlar keçirilməsi, tələb olunan sahələrin vəziyyəti haqqında ciddi ictimai müzakirələrin aparılması qeyri-mümkün idi, yaxud ən azı bu haqda söhbət getmirdi. Çünki konkret hesablamalar, geniş müqayisə və təhlillər aparılması nəticəsində ümumi respublika miqyaslı problemləri mərkəz qarşısında qabartmaq, perspektiv xalq təsərrüfatı xarakterli tədbirlər kompleksi işləyib hazırlamaq Azərbaycan SSR hökumətinin səlahiyyətlərinə aid olaraq, onun həm də imkanları daxilində idi.

Zəngin dövlətçilik tarixi olan xalqımızın bu vəziyyətlə barışacağı qeyri-mümkün idi. Yeganə çıxış yolu isə dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsi idi. Qeyd etməliyik ki, bütün “yenidənqurma” dövründə baş verənlər respublikada sosial-iqtisadi vəziyyəti durmadan ağırlaşdırmaqla bərabər digər tərəfdən ötən hər gün xalqımızı dövlət müstəqilliyinin bərpasına yaxınlaşdırırdı.

Nəticə. SSRİ-nin süqutu ərəfəsində Azərbaycan SSR-də baş verən hadisələrin təhlili, bunlarla bağlı yeni faktların üzə çıxması imkan vermişdir ki, onların təhlili əsasında xalqımızı indiyədək düşündürən bir çox məqamlara aydınlıq gətirək. Dediklərimizdən aydın oldu ki, respublika rəhbərliyi “yenidənqurma”nın ilk mərhələsində başlanmış iqtisadi, siyasi idarəçilik islahatlarının yaratdığı imkanlardan istifadə etməmişdilər. Təhlillərimizdən aydın oldu ki, o illərdə baş vermiş faciəli hadisələrdə respublika rəhbərliyinin səhlənkər, seyrçi mövqeyi də az rol oynamamışdı. Fikrimizcə, məqalədə söylənilmiş qənaətlərimiz SSRİ-nin süqutu ərəfəsində respublikada gedən proseslərin indiyədək az toxunulmuş, ya da diqqətdən kənar qalmış bəzi prinsipial məsələlərinə aydınlıq gətirməyə kömək edə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Abşeron yarımadasının ekoloji problemləri. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident kitabxanası. http://files.preslib.az/projects/azereco/az/eco_m2_2.pdf. Müraciət tarixi: 22.07.2019
2. Azərbaycanın 1978-ci il Konstitusiyası haqqında. <http://www.lawreform.az/index.php?module=news&name=view&id=3978&lang=az>. Müraciət tarixi: 26.01.2017
3. Bərəkət qəzeti. 26 sentyabr 1991, s.3.
4. Quluzadə M.N. Azərbaycanın dövlətçilik tarixi. Bakı: Mütərcim, 2016, 264 s.
5. Əliyev İ. Yenidənqurma dövründə SSRİ-də alkoqolizmə qarşı mübarizə və onun nəticələri haqqında. // <https://az.strategiya.az/news.php?id=130565> Müraciət tarixi: 10.07.2018
6. Həsənov Ə. 18 oktyabr - Müstəqillik haqqında Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Aktının qəbuluna dair 5 tezis // Xalq qəzeti. 2019, 18 oktyabr, № 231, s.1,3.
7. Hüseynova R. 20 yanvar - müstəqilliyə gedən yol // Səs. 2019, 19 yanvar, № 12, s. 5.
8. Hüseynova R. Yeni müstəqil, Azərbaycan uğrunda! // Səs. 2018, 24 oktyabr, № 201, s. 8-9.

9. İkinci Bağırovun boz taleyi // [https:// musavat.com/news/ikinci-bagirovun-boz-taleyi_92738.html](https://musavat.com/news/ikinci-bagirovun-boz-taleyi_92738.html). Müraciət tarixi: 14.01.2011
10. Şahmuradov A.Ş. SSRİ-nin süqutu prosesi haqqında s.60-70.// Bakı Universitetinin Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası. №4. Bakı: BU nəşriyyatı, 2012.

«ПЕРЕСТРОЙКА» И ЕГО ПЕРВЫЕ ИТОГИ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР

Рубаба Й.АЗИЗОВА

РЕЗЮМЕ

В статье указывается, что после прихода к власти М.Горбачова в СССР в Азербайджанской ССР сложились застой, перед кризисная ситуация в экономической, социальной и моральной жизни. В ходе кампании «перестройки» общества Азербайджанская ССР подверглась общественно-политическим и экономическим влияниям. В перед кризисная ситуация еще более осложнилась за счет наблюдательной, медлительной, пассивной позиции тогдашнего руководства республики и ряд других факторов.

Ключевые слова: Азербайджан, “перестройка”, застой, кризис

"PERESTROIKA" AND ITS FIRST RESULTS IN THE AZERBAIJAN SSR

Rubaba Y.AZIZOVA

SUMMARY

The article indicates that after M.Gorbachov came to power in the USSR, stagnation developed in the Azerbaijan SSR, before a crisis situation in economic, social and moral life. During the campaign of "restructuring" of society, the Azerbaijan SSR was subjected to socio-political and economic influences. Before the crisis, the situation was even more complicated due to the observant, slow, passive position of the then leadership of the republic and a number of other factors.

Keywords: Azerbaijan, “Perestroika”, stagnation, crisis